

Պարեզին մէջ կուկուն խոր հառաչանքներ կ'արձակէ եւ անոնին վրայ քրդան բնորոտ քննութեան կը խայտան :

Անշատեանքան ծնուկէն , ո՛ր կարմիրնորոն ուսեր , Ո՛վ Բայառոյց սրբեր , օ՛ն , օտարմաններու բացուեցէ , Բազմերո՛ւ արկացէ , նոզիներու քեւեր , օ՛ն .
Ձրայեցես փախման , դէպ ի կրտի խոյացէ ,
Ինչ որ եղաւ՝ կը դառնայ ու պիտի՝ դառնայ դարէ դար :

ԹՈՒՐԻՔԻՆ ԿՈՒՆԱՐԷ

ԱՅԻՒՏ , 14 ՅԱՆՆԻ . — Թուրքին
սկսած նման է Թաւախոյ մէջ եւ կը
շարունակեն թալանը . (Հեռագիր)

Այր նրմէ Թուրք : Երէկ Հայու զօրութեան
Իր կեռ տալին հայկ ինքնային դաւապաս .
Եւ ինք զանոն՝ մաղկոխից , մախի՛ր՝ կը ձօնէր
Եւրոպային որ զրկուտ արցունքով :

Կը նրմէ Թուրք : Այսօր ամառ Թաւախան
Պարսիացաւ արեւմբ . Եւ չէր ներկոյն ինք .
Պարսիացի դա՛ւսն է իմ կայս՝ թաւա :
Ու ձաղկելով պիտի կամենէ կեպաւորներն :

Կը նրմէ Թուրք . ու նախանան զտողին
Հելլէն գեղոյն ձաղկէն քննայ կ'աղարկէ :
Միապանները Բրիտանի պիտի՝ նրպեն ,
Հեռակ կուրսե՛ր՝ Փասեալին հարէսին :

Պարսույի

(Փարզմ. Հ. ԱՍՄԷՆ ԴԱՋԻԿԱՆ)

Հ Ի Ք Ե Ա Ք

Ա

Ա՛լ ջուրերը խիցեցին ու կանաչ տիւրքները
իրենց տակ ծածկեցին : Հազարապապայի ոտքին
տակ գիւղ մը կար , ջած քեւերէն ցախեր կը
կախուէին , աղիւսէ փլիվկած տուններն ալ հո-
ղին կպած կ'երեւնային . հեռուէն տանիքնե-
րուն վրայ դիզուած որթնոտի կապոցները ու
մանուկներու կ'ախարարները կը տեսնուէին :
Ու անտունները ազատազնիւրուն սուր շնիորը ,
արթնցող մանկիկներուն լացը մինչեւ հեռուն
գլխացի գիւղը կը լսուէր :

Գիւղին առկուէն ծովափը կ'երկնայար ու
ալիքները դիմացի ափին վրայ ի նրդէին . հիւ-
մա ալ գիւղը չիկալ , ոչ ալ այն առաջիկաներուն
խոշոր , վեր տնկուած բոյները ուր ձագեր կը
հուսային եւ ուրիշ իրենց երկար վզերը դուրս
կ'երկնայնէին : Գիւղը չէին գիւղ մըն էր . ջու-
րերուն տակ մնաց :

Բ

Մտադար ուռիի մը հասակը , աչքերը՝
մայրը կոյնիկէ մը գողցած , ու մաղերը ուսն ի
վար , կռնակն ի վար , անձման , գիւղը հարս
մը կար . ակնաշնի օղբեր իրենց ոսկիի՛նչոյիւնը
կը խոցնէին անոր սպիտակ լանջիւն վրայ ,
ու վրէժի ճերմակը՝ ամպի գոյն , կաթի գոյն էր .
գեղեցիկ , գեղեցիկ , ջրի պտուաները ծնած
էին այդ աղջիկը : Մովակի-հարսը կ'ըսէին
երէն :

Ու գեղեցիկը , գիւմացի գիւղը , ծովակի
ափին վրայ , սիրական մ'ունէր :

Գ

Գիւղերնեւուն , երբ խաւարը իր թուերուն
տակ լեռներն ու ծովուն ջուրերը կը պահէ ,
գլուխներ իրենց կոկոսներ կ'սկսին ու ջուրե-
րուն մէջէն ճաթող պղպաղակներու պտիկ չը-
թոտուները , երբեմն ալ գորտերու . ճողփիւնը
կը լսուի . ջրի կրկանները դուրս կը սողան ու
խոտներուն մէջէն պղտիկ խլրտուք մը , ձայն
մը կուզայ :

Ճրագները ալ մտեր են , գիւղը ամբողջ
կը քնանայ , միակ պատուհանէ մը հողէ ճրագ
գաման մ'իւր լուրը կը խրվէ հեռուն , աղօտ
ճառագայթով մ'ալ մտի պատերը լուսաւորելով
քովընտի , յուշիկ , գողի վախով թեւ մը կա-
մաց կամաց ջուրերը մէկ կողմ կը նետէ . լուռ-
լու սրտաբողով , մինչ անգաղապարաւ ալիք-
ները թնթեւ . շուտ մը կը հանեն , ու լողացող
մը կը մտանայ եղբրքին . աչքերը ճրագին ,
ճրագին որ կը պլպլայ :

Մովակի-հարսին սիրակունն է , ու ճրագը
անո՛նն է , գեղեցիկին՝նը :

Դ

Ամէն գիւղեր , ձմեռ ամառ , նոյն ճրագը
իր տեղէն . նոյն գողտրիկ , քթով աչքով
հեռաւոր սիրականը կը կանչէ , խորունկ ալիք-
ներուն մէջէն սիրականին կ'առաջնորդէ , ու
մարդ չի գիտնար , ձուկերէն զատ , թէ ջուրե-
րուն մէջէն մարդ մը կուզայ եւ անտուայ
վերջին լուսաւորին նայելով՝ նորէն ջրերուն
դիւզէն դէպ ի դիմացի գիւղը կը վերադառնայ :

Ինչպէս անգղեր բարտին կը սիրէ փաթ-
թուելով բար , ինչպէս հողը տեղեւորներուն
մէջէն ստաւուշով ձառերը կը սրբէ , այնպէս
իրար կը սիրեն անոնք , այնպէս կը սիրէր
ծովուն-հարսը իր սիրականը , աչքերէ պահ-
ուած , արեւէն ալ պատնի , ամաշալու վախով ,
ծովուն-հարսը իր սիրականը կը սիրէր՝ ինչպէս
այժման իս ուզածը կը սիրէ մտնէ թաւա-
ններուն մէջ :

Ե

Ամայի հովիտներուն մէջ՝ արձագանքը
առուակին ու թաւունին զաղտնիքը դուրս կը
հանէ , հեռուն հնչելով . ցատու մ'ալ գեղեցի-
կին զաղտնիքը կը կուտէ . քիթը գետնին հա-
սած պատաւ մը , ու էրկանը լուսը կուտաւ :

նարուած էրիկը, կատաղի, կ'ուզէ որ սակայն վրէժնեւորուի ամենէն ստեղծելի կատարէ, կը նորը սիրականը անոր ձեռքովը մեռցնէ ու ան ու ստեղծականքով յա՛մը յա՛մը հասցնէ Գիշեր մը ուր խաւարը Ժողովին փողովով տեղեկութիւնը բերող սեւեռացած էր ծովակերն կանաչ ու թանձր, խորունկ ջուրերուն վրայէն մանր աշխակներ վէժովէտալով կը ձգուէին, կը տարածուէին, գլուքներ թան մը կար ծովուն յըստ, ճրպղը իր տեղէն անդիտակից՝ նորէն բաց մնացած սիրականի աչքեր մը պէս խաւարին վրայ կը նստէր։ Սիրուել իր սիրածին շուտ կը հասնի։ Հետեւէն լողուտը մը կայ նորէն։ Ալիքները թեւի մը հետ կը կուտին, մարած խշրտուք մը կը զուլէր ջրի։ Ծովի-հարսին սիրականն է որ ծովը կը բանայ։ Կէսը հասաւ անա, ձայնը Եւրեի որոշ կուգայ։ Բայց, ո՛վ ստեղծելի ամեն-ջանը, ճրպղը իր տեղը մարեցաւ ու ալ աչքերը թան չին տեսներ։ Վեր առին, վար նետեցին զայն ջուրերը, յայտած թեւերը կախուեցան ու ջուրերը բացուեցան... Երկին իր վրէժը կը լուծէր, ու սիրականը, Ծովի-հարսին կրտսերին սիրականը, կամաց կամաց, յուսահատի տանջանքներով ջուրերուն մէջ մեռաւ։ Իր սուգած տեղէն փրփուրներ ցատկեցին վեր պղպղատով ու անոնք ալ քիչ մը ետքը մարեցան գացին։

2.

Առաւօտուն, արեւն երբ լուսացաւ ու գիշերն իր արհաւիրքներով ծովին տակ գնաց՝ ալիքները արեւն կարմիր երակներ կը բերէին ափունքն ի վար։

Ու ալ չեւեւեցաւ. Ծովու-հարսը, դուրս չեկաւ, մարդ չի տեսաւ գիշերը, մինակ օր մը հովիւները երբ արօտէն դարձան՝ շապիկ մը, շալկաւ մը, զոյգ մ'օղեր ու ապարանջան մը լերին գիւղը, քարերուն վրայ դրուած՝ գտած էին։ Տեսնողները ճանչցան ու բարի թէ անո՛րն էր, բայց ինչո՞ւ խեղդուեւր էր, ցաւն ի՞նչ էր որ...

3.

Ջուրերը խփեցին ու գիւղը ալիքներուն տակ մնաց, հիմա նոյն գիւղին վրայ, ալիքներուն մէջ, ամեն գիշեր սկար լոյս մը կը շողայ, փայլիլոզ ապակիի կտորի մը, փոստ-րայի մը պէս, ու կ'ըսեն նոյն սիրոյ կանխեղն է որ ջուրերը խրեմը խորեղն կ'անդրադարձնեն ու չեն մարեր զայն երբէք։

Առաւօտները, ամեն արեւածողի, նոյն ափունքի եղջիւսականքին զոյգ մը ձերմակ, փրփուրի գոյն, կարմիր կտուցով թուռներն որոնք կ'ընկնէ հանդարտ լողալով, առանց երդի, անշուշտ կը լողան, կը կրտսեն, թեւերնին ջուրի մէջ կը թափանան ու ջուրի մանր ցայտ-քեր կը թողուն շաւրներն, մարդ չգիտեր ո՛ր կ'երթան ու առաւօտներէն դաւա, ալ չեն երեւիր։ Գիւղացիները անոնց հրացան չեն քաշեր երբէք։

1895

ՌՈՒԻԵՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՀՈՒՍԿ ԸՆԶԱՆՔ

Մտեցնէ թէ քեզ կը սիրեմ,
— Տառնեալքը տարուած սէր է, —
Վարդագոյն էք գոմ, Լս՝ դեղնած,
Գարունն ունիք զոմ, Լս՝ ծըմաւն։

Բունեւր ծաղկած են լսպիսակ
Լեղակներով գերեզմանի։
Ընդհուպ խամբած ճակատս ամբողջ
Պի՛ս անցնցնով հովանաւորի։

Տնոցն արեւս իմ խոնարհող,
Հորիզոնի մէջ յի տուիք,
Եւ բրդուրին վրայ մանաւուն՝
Իմ վերջին տունս ամա կ'եսնեմ։

Այն, թող բերնիս վրայ ձեր բերնն
Ինչպէս համբոյր մ'ընամարմաց,
Որ կարեմած գերեզմանիս
Մէջ գեթ հանգրտս տեղով մնամ։

Թ. Մանուկ, Կոթիկ

ԱՆՆԱՆ ԵՐԳ

Աւուրի՛ց չուրակներուն

Ողբն երկայն՝

Կը խոցէ սի՛րսս անայայայակ

Թախիծով։

Երբ ժամն հրնչէ, հեղձամրդով
Եւ գունատ՝

Ես հին օրե՛րը կը յիշեմ

Ու կուլամ։

Ու կ'ըրպարեմ, զիս լրեղ ժամն
Հովուն եակ,

Մերք հոս մերք հոն, հըման չորցած

Տեւելին։

ՓՈՒ ՎԵՐԼԵՆ

Տ Ա Ղ

Այնքա աղբիւն էք միտ, անցա՛ծ ճոճիճեւ,
Լոյսին մէջ բիւր, կապոյթին
Վրայ զըմուած, չուրեւորն ա՛լին, լսպիսակ
Ցանկապատի մը մօտիկ։

Մ'ս ալ ձեզ պէս մեռելապա՛ր եմ. հողիս,
Մրտա՛յլ վին, ձե՛ր գոցն ունի՛ս -
Բայց աղեթե՛մ ու Մամե՛ն դո՛ւրս կը սլամամ,
Ինչպէս կասա՛ր ձերին։

Թարգմ. Ա. Զ.

ԺԱՆ ՄՈՐԷԱՍ